

Archeologienota Lendeledede Winkelsestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

29-9-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden Lendelede Winkelsestraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 4480m² groot, heeft een bijna rechthoekige vorm en is ten zuiden van de Winkelsestraat gelegen. Op de oostelijke grens van het plangebied bevindt zich een ingebuisde gracht. Aan de straatzijde zijn de woningen Winkelsestraat 119 en 121 gelegen, met bijgebouwen, en omgeven door een tuin. De tuinen zijn in gebruik als graszone en moestuin, en er zijn enkel struiken en bomen aanwezig. Een met steenslag verharde oprit tussen beide woningen in leidt naar de weilanden die het zuidelijke deel van het plangebied innemen. Vooral woning 121 is interessant, omdat achter de huidige, 20ste-eeuwse woning, nog een oudere woning is gelegen; het geheel is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed en wordt als volgt omschreven: *“Alleenstaande woning in tuin, afgescheiden van de weg door een haag en toegankelijk via een ijzeren hek. In 1929 opgetrokken in opdracht van Vital Honoré-Samyn die ook de naastgelegen woning met smidse (nr. 123) bouwde. Achtergelegen ouder woonhuis minimaal opklimmend tot de tweede helft van de 18de eeuw, cf. weergave op de Ferrariskaart (1770-1778). Voormalige driewoonst ca. 1858 verenigd door smid Constant Honoré-Seynaeve en meerdere malen uitgebreid in de tweede helft van de 19de eeuw. Dubbelhuis van drie traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak in mechanische pannen (nok evenwijdig met de straat). Bruinbakstenen lijstgevel waarin muuropeningen onder ijzeren latei (I-profiel met rozetversiering) en getoogde strek. Nieuw schrijnwerk, nieuwe kroonlijst. Westelijke zijgevel gecementeerd en voorzien van imitatievoegen. Achtergelegen oud woonhuis onder zadeldak in Vlaamse pannen (nok schuin op de straat). Eenlaagse roodbakstenen woning onder verspringende nok, waarin rechthoekige muuropeningen. Sporen van cementering op de oostelijke zijgevel.”*

Het plangebied ligt op ruime afstand ten westen van de dorpskern van Lendelede en ten oosten van die van Sint-Eloois-Winkel, langs een mogelijk middeleeuwse weg die beide kernen met elkaar verbindt. Op de Ferrariskaart (ca. 1777) is te zien dat gronden op of in de onmiddellijke nabijheid van het terrein deels in gebruik zijn als landbouwgrond (strook naast de Winkelsestraat) en deels bebouwd zijn. Er worden op/net naast het plangebied 3 gebouwvolumes weergegeven, gelegen in een tuin met boomgaard. Het is niet duidelijk of één van deze volumes overeenkomt met de huidige oude woning achter woning nr. 121. Deze oude woning is wel duidelijk aanwezig op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840, alsook een kleiner gebouwtje aan de straat. De rest van het terrein is onbebouwd. Op alle andere kaarten van midden 19de tot eerste helft 20ste eeuw wordt het oude gebouw afgebeeld, het is dan het enige gebouw op het terrein. Op de topografische kaarten van 1862, 1883 en 1910-1948 wordt aan de oostelijke grens/net op het terrein een veldwegel afgebeeld. Vanaf de kaart van 1862 wordt de Winkelsestraat rechtlijniger afgebeeld dan op de oudere kaarten. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige configuratie van de gebouwen op het plangebied reeds te zien, sindsdien wijzigt er quasi niks aan het terrein.

Lendelede behoort fysisch-geografisch tot het Land van Roeselare-Kortrijk, waarbij de dorpskern centraal gelegen is op de zogenaamde Rug van Lendelede met oostelijke uitlopers naar het Hoogland van Hulste. Deze heuvelrug is goed te zien op het digitale hoogtemodel, het plangebied is net ten noorden ervan gelegen. Op het detail van het hoogtemodel is zichtbaar dat het plangebied centraal een iets hogere ligging kent (+29,60m TAW) dan tegen de noordelijke (+29,00m TAW) en zuidelijke grens (ca. +29,30m TAW); de gronden ten noorden zijn lager gelegen, die ten zuiden hoger. Er zijn geen natuurlijke waterlopen aanwezig nabij het plangebied. Er kan op het terrein een matig droge tot matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont verwacht worden.

Er is geen archeologische informatie voorhanden voor de omgeving van het plangebied, door het gebrek aan archeologisch onderzoek. Niettegenstaande kan uit de middeleeuwse ontwikkeling van de nabijgelegen dorpskernen en de aanwezigheid van laatmiddeleeuwse sites met walgracht afgeleid worden dat er zeker bewoning was in de omgeving vanaf die periode. Daarnaast kan de hogere rug en de onmiddellijke omgeving ervan ook een aantrekking geweest zijn voor menselijke vestiging in oudere periodes. Hoewel de huidige bebouwing voor enige bodemverstoring kan gezorgd hebben, zal dit maar een beperkte impact hebben gehad op eventueel aanwezig archeologische sites. De verwachting betreft voornamelijk sites met grondsporen. Gezien de afwezigheid van afdekkende bodemlagen, waterlopen in de directe omgeving en een duidelijke helling op het terrein, wordt de verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites als laag ingeschat.

De gebouwen worden gesloopt, de bomen gerooid en de tuinen gesupprimeerd. Vervolgens wordt het terrein bouwrijp gemaakt en verkaveld in 6 bouwloten. De woningen worden ingedeeld in 2 blokjes van telkens 3 aaneengeschakelde woningen, rond de woningen worden een voortuin, oprit, tuin achteraan en ev. een carport voorzien. De bouwloten sluiten aan op de Winkelsestraat, er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd. Voor de ontwikkeling van de verkaveling zullen er aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het plangebied: de voorafgaande sloop, het bouwrijp maken van het terrein, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen en -voorzieningen, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch niks gekend is. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, en na het slopen van de bebouwing.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek, de modaliteiten hiervan worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Lendeledede, Winkelsestraat 119-121

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 67994,11 en Y: 175096,16; X: 68179,01 en Y: 175183,47

Oppervlakte plangebied: 4480m²

Kadastergegevens: Lendeledede, afdeling Lendeledede, Sectie D, perceel 80D2, 80E2, 80X

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er voorgangers te vinden van de 18de-eeuwse woning, of sporen die hiermee samenhangen?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

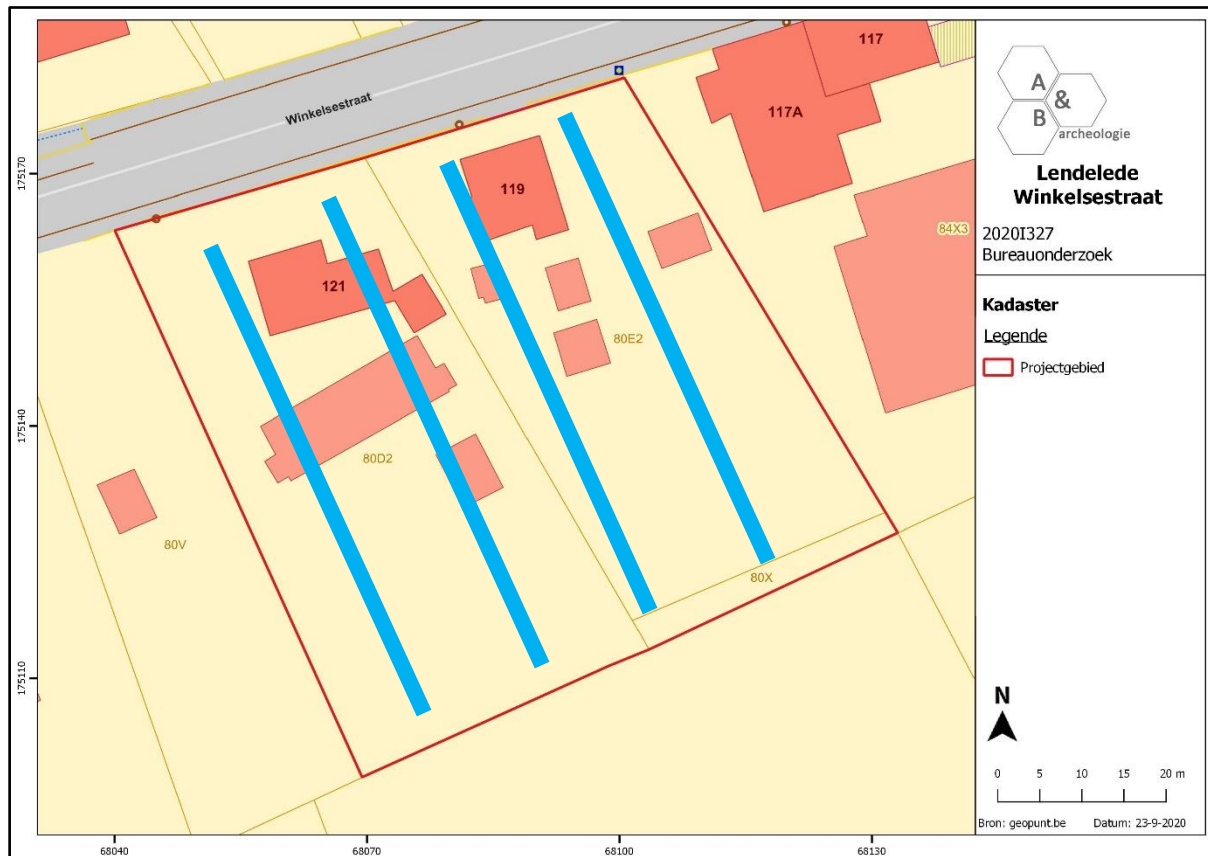
Het is noodzakelijk dat voorafgaand het uitvoeren van het verder vooronderzoek de gebouwen zijn gesloopt en de bomen zijn gerooid. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat bijvoorbeeld de funderingen en eventuele kelders blijven zitten in de grond, en dat het wortelgestel niet wordt verwijderd. Op die manier wordt vermeden dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen deze deelzone, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en worden noordnoordwest-zuidzuidoost georiënteerd. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 448m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 112m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 560m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtn gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.